

EL DEBAT DINS L'INDEPENDENTISME

Fent camí dins la boira: l'independentisme després de 2017

Lluís Pérez Lozano

Il·lustració: César Cromit

Pot semblar que faci una eternitat, però des de 2017 només han passat tres anys. Un índex de fins quin punt els temps polítics s'han tornat intensos i volàtils. Tot plegat porta a veure, en cada discussió política de cada dia, la més decisiva i definitiva de les batalles. Les bombolles de Twitter no són sinó la manifestació més evident i grotesca d'aquest presentisme extrem. Aquest article intentarà allunyar-se d'aquest vici, tot fent un exploració (necessàriament breu i incompleta) de les lliçons que l'independentisme pot extreure dels fets del 2017, tant pel que fa a la comprensió d'aquells fets com pel que fa a les passes que, en el futur, pot fer l'independentisme si vol tenir èxit en el seu propòsit de convertir Catalunya en una república independent. Una exploració que es limitarà al cas de Catalunya (no entraré, per tant, en el que passa a la resta dels Països Catalans), i que no pretén ser neutral (qui signa aquestes línies és independentista i de centre-esquerra); però que intentarà ser honesta, i per tant defugir el pamflet i la propaganda. He dividit l'article en quatre seccions: (1) un mínim balanç de la tardor de 2017; (2) un repàs a tres àmbits en els que, al meu entendre, l'independentisme hauria de treballar per enfortir-se i, també, per enfortir el país; (3) alguns apunts sobre com pot fer-ho; i (4) un apartat de resum i conclusions.

El 2017 de l'independentisme: victòries i derrotes

Una pregunta recurrent, actualment, és per què l'independentisme “va ser derrotat” el 2017. Jo crec que és una pregunta equivocada, per com dona a entendre que el 2017 es va lliurar una única batalla (la de la independència unilateral) que l'independentisme va perdre. En realitat, l'octubre de 2017 es lliuren, com a mínim, dues batalles lligades al procés independentista endegat el 2012; ambdues interrelacionades, però diferents. Una és la batalla per culminar el full de ruta de Junts pel Sí, que en realitat és l'exposat per Artur Mas a finals de 2014, després del 9N: coalició Convergència-ERC, eleccions plebiscitàries, construcció de les anomenades “estructures d'Estat”, i independència amb o sense acord amb Madrid. Aquesta batalla culmina en la Declaració Unilateral d'Independència (finalment simbòlica) del 27 d'octubre de 2017, i aquí sens dubte l'independentisme surt doblement derrotat: no només no aconsegueix la independència, sinó que, segons tots els indicis, conrea una clara hostilitat en una part important de la societat catalana que, fins aleshores, havia romàs entre indiferent i tèbiament oposada al procés.

Però, de forma paral·lela a aquesta batalla, se'n lliura una altra que conclou en una victòria política rotunda de l'independentisme: la batalla del referèndum unilateral, iniciada amb el pacte de legislatura entre ERC i CiU de finals de 2012. La idea del referèndum unilateral té com a objectiu situar Madrid en la posició d'haver d'escollir entre tres opcions que, de forma diferent, reforcen l'independentisme: (1) negociar i acordar un referèndum a l'escocesa; (2) tolerar un referèndum o consulta unilateral; o (3) reprimir-lo per la força, arriscant-se així a donar a l'independentisme la simpatia d'una part de la societat catalana (i fins i tot de certa opinió pública internacional) que no comparteix l'agenda independentista, però que veu amb bons ulls la celebració d'un referèndum sobre la independència.

L'octubre del 2017, l'independentisme surt doblement derrotat: no només no aconsegueix la independència, sinó que conrea una clara hostilitat en una part de la societat catalana que, fins aleshores, havia romàs entre indiferent i tèbiament oposada al procés

L'independentisme va abandonar la batalla del referèndum unilateral a finals de 2014, poques setmanes abans del 9N, en transformar el que havia de ser una consulta en un “procés participatiu” de naturalesa imprecisa, on el vot a la pregunta (en si mateixa, estranya) era, en principi, tan vàlid com introduir el dibuix d'un unicorn a la urna. Això va ser rebut amb fredor per actors importants del moviment independentista; per això, era natural que, en el marc de les negociacions parlamentàries entre Junts pel Sí i la CUP, els anticapitalistes recuperessin la idea de fer un referèndum unilateral com a condició prèvia al seu suport als pressupostos de la Generalitat. Aquell gir tàctic, que se sortia del full de ruta de Junts pel Sí (però que era ben vist per una part de la coalició), va desembocar en l'1 d'octubre: un exercici formidable de desobediència civil en que l'Estat espanyol pateix una doble derrota, tant en termes d'autoritat (milions de persones acaben votant) com, sobretot, d'imatge davant l'opinió pública catalana i internacional; així com davant una part

minoritària, però gens menyspreable, de l'opinió pública espanyola.

L'aturada de país i les mobilitzacions del 3 d'octubre, que van anar molt més enllà de les parets de l'independentisme, van mostrar que el suport al referèndum i el rebuig a la repressió tenien un ampli suport arreu de la societat catalana. L'independentisme va confondre aquesta victòria, però, amb un mandat democràtic clar per dur a terme la DUI, conforme el full de ruta de Junts pel Sí. El suport a les mobilitzacions de protesta posteriors, força més discret que en el cas del 3-O, indica fins quin punt aquesta identificació era equivocada. Com ho mostra, també, la gran mobilització unionista del 8 d'octubre: la primera (i fins ara, única) manifestació massiva de l'unionisme a Catalunya, que no es va convocar en rebuig a l'1-O, sinó sobretot com a protesta preventiva davant la perspectiva que, efectivament, la DUI fos votada i aprovada pel Parlament.

Per què en la batalla del referèndum unilateral l'independentisme va sortir guanyant, i en la batalla de la independència unilateral va sortir perdent? La resposta curta, al meu entendre, és relativament simple: l'independentisme era prou fort com per sortir guanyant a la primera batalla, però no per fer-ho a la segona. Dic "relativament simple", perquè per descomptat cal especificar què significa "prou fort" en cada cas. Diferents actors independentistes han posat de relleu, encertadament, que la massa social favorable a la independència (i, en particular, a la independència unilateral) era i és sensiblement inferior a la massa social favorable al referèndum. L'estiu de 2017, pocs mesos abans de l'1-O, el Centre d'Estudis d'Opinió xifrava els partidaris del referèndum en més d'un 70% de la població catalana, mentre que els partidaris de la independència es quedaven en un 41% [1]. Així les coses, és normal que l'1-O concités simpaties fins i tot entre persones allunyades de l'independentisme, i que la seva repressió despertés un rebuig que anava molt més enllà de les parets de l'independentisme. I pel mateix, també és normal que no es reunís la mateixa massa social de suport quan el que es va posar sobre la taula va ser la DUI.

Però no crec que es tracti només d'això. Fins i tot en el moment àlgid del rebuig popular a la repressió, el 3 d'octubre, vam poder veure com l'aturada de país, impressionant com va ser, va tenir un seguiment discret en determinats sectors econòmics clau, com ara bona part del teixit industrial; és a dir: no només és important com d'àmplia és la simpatia social vers l'independentisme, sinó com està distribuïda. D'altra banda, com és sabut, poc després del 3 d'octubre es va organitzar una campanya de pànic econòmic centrada en la sortida de seus socials (que no "d'empreses") de Catalunya, atida per alguns dels grans poders econòmics més clarament reticents a l'independentisme [2]. Senzillament, les entitats on la major part dels catalans guarden els estalvis, paguen la hipoteca o obtenen energia es van posar de part de Madrid. A més, el rebuig internacional a les imatges de violència policial de l'1-O no es va traduir, en cap cas, en una onada de suport internacional a la DUI.

L'aturada de país va tenir un seguiment discret en determinats sectors econòmics clau, demostrant que no només és important com d'àmplia és la simpatia social vers l'independentisme, sinó com està distribuïda

Aquestes i altres debilitats de l'independentisme (combinades, respectivament, amb les fortaleses del nacionalisme espanyol en cada camp) ajuden, al meu entendre, a explicar el fracàs de la DUI amb independència de quina finalitat li atribuïm, segons les tres hipòtesis que Jordi Muñoz [3] identifica en els discursos independentistes previs a la tardor de 2017: la desconexió de Madrid, la negociació amb Madrid o la insurrecció no-violenta contra Madrid. L'independentisme no tenia força ni per aconseguir que l'Estat espanyol abandonés Catalunya sense resistència (desconnexió); ni per forçar una taula de negociació per aconseguir la independència en aquell moment mitjançant una pressió exercida a partir de la DUI (negociació); ni per aconseguir un escenari de desobediència civil massiva i continuada, legitimada pel gruix de la població catalana, que obligués l'Estat a negociar (insurrecció no-violenta).

Coincideixo amb Muñoz quan diu que la hipòtesi de la desconexió va quedar enterrada pel desenvolupament dels fets de la tardor de 2017 [4]. Per tant, les úniques hipòtesis que queden per davant són la de la desobediència massiva i continuada (el que Muñoz anomena "insurrecció") i la de la negociació; tot i que, en realitat, la primera no és més que una auxiliar de la segona: el màxim al que pot aspirar un exercici de desobediència no-violenta massiva i continuada és a forçar una negociació amb l'Estat (bé sigui per aconseguir un referèndum o per negociar la independència), en cap cas a "desplegar" l'Estat català en oposició a l'Estat espanyol, com a vegades es planteja. La raó d'això és que la clau per a "desplegar" un Estat independent en un territori no és pas la desobediència respecte l'Estat matriu, sinó aconseguir l'obediència de les persones que viuen en el territori del nou Estat, la qual cosa només es pot aconseguir amb els mitjans coercitius propis, efectivament, d'un Estat. Un cop enterrada la hipòtesi que l'Estat espanyol renunciï sense més a mantenir els seus propis instruments coercitius a Catalunya (desconnexió), l'única forma de "desplegar" l'Estat català seria mitjançant un enfrontament violent que l'independentisme català sempre ha descartat, per bones raons ètiques i de context social, econòmic i geopolític. Així doncs, la desobediència no-violenta massiva pot servir per dur l'Estat a la taula de negociació (com va aconseguir Gandhi en el cas de la Índia), però no per "fer-lo fora" de Catalunya sense passar per aquesta taula.

La desobediència no-violenta massiva pot servir per dur l'Estat a la taula de negociació, però no per "fer-lo fora" de Catalunya sense passar per aquesta taula

Personalment, opino que ara per ara l'aposta per la negociació és més prometedora, a mig termini, que l'aposta per la desobediència continuada; i, com he argumentat, aquesta no és en darrera instància sinó una palanca per a forçar la negociació. Però s'estigui més proper a una hipòtesi o a l'altra, això no canvia el fet que el 2017 no va ser possible ni l'una ni l'altra, per les debilitats abans apuntades. Així doncs, per molta discrepància estratègica que mantinguin, en realitat els partidaris d'una o altra hipòtesi (o d'alguna combinació entre les dues) han de fer-se la mateixa pregunta: en quins àmbits cal enfortir l'independentisme, i com fer-ho?

Enfortir el país i enfortir l'independentisme

Perquè l'independentisme aconseguixi el seu objectiu, primer de tot, cal que assumeixi que això no depèn, únicament, del que faci o deixi de fer, sinó també de nombrosos factors que en bona mesura escapen al seu control i, sovint, a qualsevol previsió (encerts o errors del rival, canvis en la situació geopolítica i econòmica...). Com li passa, de fet, a qualsevol moviment polític (sobretot, quan qüestiona l'*statu quo*). A la vida, en general, els èxits o els fracassos de cadascú depenen, en bona part, de circumstàncies fora del seu control. Però, també com a la vida, aquesta no ha de ser una conclusió paralitzant, sinó tot el contrari: les bones oportunitats s'aprofiten millor, i els girs adversos s'entomen amb més resiliència, si en tot moment hom treballa i pren bones decisions en allò que sí que està sota el seu control. Com explica Maquiavel al llarg de la seva obra, en política té èxit qui té l'habilitat i el caràcter adequats (*virtú*) per a tractar amb circumstàncies externes que escapen al seu control i previsió (*fortuna*); sigui per a aprofitar-les quan són favorables o per a afrontar-les quan són adverses [5].

El gran creixement de l'independentisme en el període 2010-15 va ser degut, en bona mesura, a circumstàncies externes d'aquesta mena, com ara la crisi econòmica mundial, o el descrèdit del règim del 78 originat per la gestió conservadora de la crisi i els escàndols de corrupció. Però l'independentisme hagués sigut incapaç d'aprofitar aquesta finestra d'oportunitat sense dècades de feina prèvia, i sense haver pres anteriorment decisions arriscades, però encertades, com ara participar a la (fallida) reforma de l'Estatut [6]. Com a resultat de la (relativa) superació de la crisi econòmica, així com dels relleus als partits dinàstics i a la Casa Reial, aquesta finestra s'ha tancat; de fet, és probable que ja estigués tancada abans de la tardor de 2017. L'obertura de noves finestres d'aquest tipus està, en bona mesura, fora del control de l'independentisme. Però tornem-hi: sí que depèn de l'independentisme treballar aquesta nova etapa de relativa estabilitat de la millor manera possible, per a poder aprofitar, de nou, futures oportunitats (i, en la mesura del possible, per facilitar-ne l'aparició). La paraula clau, com comentava al final de la secció anterior, és "enfortiment".

L'enfortiment ha de ser la prioritat de l'independentisme ara i, en especial, després de les properes eleccions al Parlament, que haurien de servir per aclarir en quin estat es troba el sistema de partits català

Al meu entendre, l'enfortiment (és a dir, l'acumulació de forces) ha de ser la prioritat de l'independentisme ara i, en especial, després de les properes eleccions al Parlament de Catalunya, que haurien de servir per a aclarir en quin estat es troba el sistema de partits català (una incògnita que enverina, i llasta, la reflexió estratègica del moviment independentista). Tot seguit esmentaré alguns dels àmbits principals en els que, al meu entendre, l'independentisme hauria de treballar per enfortir tant la seva posició com la del propi país: les institucions, l'economia i la societat civil. A aquest respecte, dues

advertències degudes a raons d'espai: (1) aquest llistat no és exhaustiu; i (2) posaré força més èmfasi en el “què” que en el “com”, ja que cada àmbit respon a lògiques diferents. Tanmateix, a la propera secció faré alguns apunts sobre el “com” que, crec, poden servir per igual a tots els àmbits.

D'una banda, cal enfortir la presència de l'independentisme a les institucions catalanes. Quan parlo de “les institucions” em refereixo entre d'altres, per descomptat, a institucions representatives sorgides de processos electorals; però no només. Per posar només un exemple: el poder judicial és una institució i un camp de batalla polític, com té clar tothom, començant pel PP, el PSOE, Ciutadans i Vox. De jutges filo-sobiranistes n'hi ha, com és sabut; però més per decantació natural que no pas perquè l'independentisme hagi esmerçat esforços conscients a estimular la vocació judicial entre les noves generacions de juristes sobiranistes. Algú veurà en això una gran contradicció, tenint en compte el paper clau dels alts tribunals en la repressió contra l'independentisme català. Jo respondria que és una contradicció no gaire llunyana de la que representa participar a qualsevol de les altres institucions del marc constitucional espanyol, inclosa la pròpia Generalitat. Si l'independentisme accepta que part de la batalla té lloc dins aquestes institucions, la tria sobre en quines participar s'ha de basar en consideracions de conseqüència pràctica, no de principi abstracte.

Pel que fa a les institucions representatives (lligades, per tant, a processos electorals), l'enfortiment de l'independentisme no només ha de centrar-se en obtenir i reforçar majories electorals al conjunt del país, sinó en que aquestes siguin cada cop més transversals a nivell geogràfic i demogràfic. Per posar un exemple: l'independentisme ja pot obtenir un 51% del vot a unes eleccions autonòmiques, que mentre a la segona ciutat més gran del país el PSC guanyi eleccions municipals per majoria absoluta, el sobiranisme seguirà tenint debilitats serioses en els flancs de la legitimació democràtica i el poder institucional. Alhora, l'independentisme no només ha de ser fort a les institucions representatives, sinó també fer-les tan fortes com sigui possible; objectiu pel qual, entre d'altres coses, és important vetllar per la dignitat i el prestigi d'aquestes institucions arreu de la població catalana, independentista o no-independentista. Els partits independentistes han de veure el bon govern no només com un deure patriòtic sinó, també, com una missió estratègica.

D'altra banda, cal que l'independentisme acumuli forces en l'àmbit econòmic. Això significa diverses coses. D'una banda, l'independentisme ha de treballar, des de les institucions que governi, perquè l'economia del país sigui cada cop més eficient, equitativa i sostenible, per dos motius. Primer, perquè l'independentisme és una branca del catalanisme i, per tant, una de les seves missions centrals ha de ser la promoció del benestar dels catalans i les catalanes; i no a partir del dia de la independència, sinó ara i aquí, entenent la independència com (entre d'altres coses) una eina per a tal fi. I segon: perquè en la mesura que l'independentisme compleixi amb aquesta missió, la independència tindrà més possibilitats de ser percebuda socialment com a tal eina de creació i distribució de benestar compartit.

D'una altra banda, en el mateix àmbit, l'independentisme hauria de treballar perquè, gradualment, l'economia catalana sigui cada cop menys dependent d'empreses fortament vinculades a l'Ibex 35 i al capitalisme del BOE. Un objectiu que és, en si mateix, bo per a la

societat catalana, per com la dependència de monopolis i oligopolis relacionats amb el poder polític sol tenir efectes nocius per a qualsevol societat; però que, a més, també reforçarà la posició de l'independentisme davant noves campanyes de pànic empresarial orquestrades des de Madrid.

L'independentisme no només ha de ser fort a les institucions representatives, sinó també fer-les tan fortes com sigui possible. Els partits independentistes han de veure el bon govern no només com un deure patriòtic sinó, també, com una missió estratègica

Finalment, cal que l'independentisme es reforci en l'àmbit de la societat civil. De nou, això significa varies coses. En primer lloc, el moviment independentista ha de treballar, no pas per a convertir tota la societat civil catalana en societat civil independentista (cosa impossible i, de fet, indesitjable: un sindicat de llogaters ha de ser un sindicat de llogaters, amb independència de l'orientació dels seus integrants en altres temes); però sí per a facilitar que la societat civil catalana compti amb cada cop més quadres competents i respectats que, alhora, simpatitzin amb l'independentisme. I en segon lloc, les entitats civils independentistes han d'enfortir-se; en particular, cal que s'allunyin de les disputes entre partits polítics, la qual cosa no s'aconsegueix proclamant-ho ni fent discurs anti-partits (que sempre és, en realitat, discurs a favor d'algun partit concret), sinó al contrari: dedicant-se a coses que ni són ni han de ser província dels partits (com ara la mobilització al carrer), i mirant de ser espais de benvinguda per a votants, militants i simpatitzants de qualsevol partit polític sobiranista (o de cap en concret).

Com he dit abans, aquest llistat d'àmbits d'enfortiment no és exhaustiu; hi ha moltes altres esferes on és vital que l'independentisme treballi per enfortir-se i, alhora, enfortir el país: relacions exteriors, identificació nacional, front anti-repressiu, normalització lingüística, món cultural, espai comunicatiu, cohesió social o nova ciutadania, entre d'altres. Però la meva impressió és que l'enfortiment institucional, econòmic i civil és condició necessària (bé que no suficient) per a l'enfortiment en tots aquests altres àmbits.

Alguns apunts sobre el “com”

Com he dit, per motius d'espai, no puc estendre'm gaire sobre com impulsar l'enfortiment de l'independentisme en els àmbits que he esmentat. Tanmateix, voldria fer alguns apunts, diguem-ne, “metodològics”; apunts que, crec, poden servir per a guiar l'actuació de l'independentisme durant els propers anys, de cara al seu enfortiment i al del país: (1) més legitimitat que legitimisme; (2) més erotisme que pornografia; (3) més fraternitat que instrumentalisme; i (4) més pluralisme que uniformitat.

Començant pel primer: el poder polític, a tot arreu, es basa en una barreja entre coerció/força bruta i legitimitat/consentiment. La legitimitat no és un simple adorn del poder; com ens recorda Arendt, les institucions polítiques “es petrifiquen i decauen tan bon

punt el poder viu del poble deixa de sostenir-les.” [7] Cal no confondre “legitimació/deslegitimació” amb “acord/desacord”: bona part d’una societat pot estar en desacord amb una decisió del seu govern i, no obstant, considerar que el seu govern té legitimitat per prendre-la (com és habitual en democràcia). La relació entre coerció i legitimació no és ni jeràrquica ni estable: un actor amb un poder coercitiu enorme pot caure a causa d’un alt grau de deslegitimació (p.ex. el règim soviètic); i un actor amb àmplia legitimació domèstica i externa pot ser incapaç d’imposar-se degut a la seva debilitat en termes de poder coercitiu (p.ex. la República Àrab Sahrauí Democràtica). Depèn del cas. En general, però, podríem dir que com més dèbil ets en una de les dues potes del poder, més necessites l’altra; i viceversa. Qüestions ètiques a part (i crec que no són menors), en el camp de la força bruta l’independentisme no té res a fer, per molts motius. La batalla crucial és, doncs, al camp de la legitimació, i per tant de les opinions públiques (sobretot, però no només, la catalana).

Cal no confondre legitimació amb acord: bona part d’una societat pot estar en desacord amb una decisió del seu govern i, no obstant, considerar que el seu govern té legitimitat per prendre-la

La posició que qualifico com a “legitimista” és la que confon que X obtingui legitimació domèstica i/o exterior a l’hora de fer Y, amb que *un mateix* consideri que X té legitimitat per fer Y. Un error greu, en termes de poder. La part de l’independentisme que creu que amb (estar convençuda de) tenir legitimitat n’hi ha prou i que la resta és qüestió de voluntat, tendeix curiosament a menystenir com a ingènua tota precaució sobre la legitimació de cada pas a fer, qualificant-la de “llirisme”. Al meu parer, per contra, és el legitimisme el que va amb el lliri a la mà, en no entendre que la legitimació és en si mateixa un component del poder; que per tant les consideracions al respecte no són només escrúpols ètics, sinó també càlculs tàctics i estratègics; i que com més fort sigui el teu rival en altres aspectes del poder i més dèbil siguis tu, tant més t’ha d’importar la legitimació domèstica i/o exterior amb la que comptis. L’obra de Maquiavel, Spinoza o Gramsci, entre d’altres, és il·luminadora en aquest aspecte.

La importància de la legitimació em porta al segon apunt: quan contraposo “erotisme” a “pornografia” em refereixo que, en el camp comunicatiu, l’independentisme hauria d’apostar per la seducció suggerent, elegant i subtil, per sobre l’auto-excitació fàcil, evident i grotesca. Si es vol denunciar la repressió, millor fer-ho amb àmplies mobilitzacions civils a favor de les llibertats democràtiques, que no pas amb missatges diaris, reiteratius i cansosos via megafonia municipal. Si una entitat independentista externa al moviment obrer convoca quadres i activistes a la manifestació sindical del Primer de Maig, millor que cridin consignes com “Aquí treballem, aquí decidim” en comptes de coses com “Puigdemont, el nostre president” (l’exemple és real). Com ens recorden estudiosos de l’estratègia com Liddell Hart [8], l’aproximació indirecta a un objectiu estratègic sol donar millors resultats que el xoc frontal.

Lligat amb l’anterior: més fraternitat que instrumentalisme. El que vull dir amb això és que

quan un quadre o una entitat independentista s'implica en una campanya sobre els lloguers, els desnonaments o la violència de gènere, del que es tracta és que serveixi eficientment a aquestes campanyes, no que “les intenti controlar” o que hi vagi “a fer pedagogia independentista”. Les coses no funcionen així, i els col·lectius organitzats fugen (sàviament) d'entristes i venedors de motos. Els quadres i la militància independentista s'han d'implicar en aquestes i altres lluites amb una altra mentalitat, orientada a dos objectius paral·lels: (1) servir al país al que defensen en tant que patriotes; i (2) desfer prejudicis i establir xarxes de confiança més enllà de la discrepància, que a la llarga reforcen socialment l'independentisme. No es tracta d'amagar que hom és independentista (la gent, de fet, també defuig els farsants), sinó de no pretendre que la condició necessària perquè un independentista defensi els seus veïns sigui que aquests pengin l'estelada al balcó. És la lògica que Òmnium va batejar, ja al 2016 (!), amb un nom que trobo molt encertat: *lluites compartides*.

I finalment, també lligat als dos punts anteriors: més pluralitat que uniformitat. Fins 2014, l'independentisme va assumir amb naturalitat la seva diversitat ideològica i organitzativa, i va saber fer-ne una fortalesa: Joan Manuel Tresserras, Gabriela Serra o Ramon Tremosa podien coincidir en la reivindicació del dret a decidir i la independència des d'idearis i espais polítics diferents; i per això mateix, adreçar-se i atraure públics diferents. Des de 2014, els canvis al sistema de partits català han portat una part de l'independentisme a viure amb veritable angoixa aquesta pluralitat, volent-la substituir per una “unitat” que en realitat es planteja com a sinònim d'uniformitat. Davant aquesta obsessió per laminar la diversitat interna de l'independentisme, hi ha qui respon demanant “unitat estratègica”. A priori em sembla bé (molt millor que la uniformitat, en tot cas), però diria que el més urgent no és això, sinó (re)aprendre a respectar i valorar la pluralitat. L'independentisme no assolirà grans consensos estratègics fins que els seus integrants no recuperin la capacitat de mantenir debats civilitzats; i això no passarà fins que no tornin a reconèixer i respectar, sense dramatisme, les seves àrees de discrepància. La independència democràtica i no-violenta d'un país divers i plural, com és Catalunya, només l'aconseguirà un moviment independentista divers i plural.

Conclusions

Al meu parer, l'independentisme hauria de fer una doble lectura de 2017: d'una banda, en una dècada ha guanyat una força extraordinària, que l'actiu però petit independentisme dels anys 80 no podia ni somiar; però d'altra banda, encara li queda un llarg camí de cara a aconseguir la força necessària per a assolir el seu objectiu. “Necessària”, que no “suficient”. La independència de Catalunya, com qualsevol objectiu que posi en qüestió l'status quo, no depèn únicament de l'habilitat i la força dels seus partidaris. Malauradament, com tot a la vida, hom pot fer les coses bé i no sortir-se'n. Però, com tot a la vida, quan hom juga contra les jerarquies establertes, les possibilitats d'èxit es maximitzen si hom fa les coses bé. Això és especialment cert per un moviment que té bones raons (tant ètiques com polítiques) per a emprar mitjans estrictament cívics, no-violents i democràtics. Com diu Oriol Illa [9]: “És una impostura entendre l'estat com a conseqüència lògica i inevitable dels drets d'una nació o de tot allò que se'n deriva. Malauradament, per aconseguir un estat cal la confluència

d'una travada i conscient majoria social afegida a l'oportunitat del moment històric per a fer-la realitat. No és fàcil; tampoc no és impossible.”

Al meu parer, si l'independentisme deixa de buscar certeses absolutes (“la fórmula guanyadora”, “el full de ruta”), podrà aprendre a adaptar-se als girs cecs de la fortuna de tal forma que, en la mesura del possible, acabi posant-la al servei dels seus propòsits. Si l'independentisme deixa de centrar-se en la recerca d'una imaginària “batalla final” (“la tardor calenta”, “el *momentum*“, “la lluita definitiva”), podrà tornar a posar el focus en enfortir-se a base de guanyar les batalles que realment té per davant; les que tenen a veure amb els propers dies, però sobretot les que tenen a veure amb els propers anys, moltes de les quals apareixeran sense avisar. El 2017 va quedar clar que l'independentisme no té per davant un camí fàcil i indolor; però el que l'independentisme encara no ha assumit és que tampoc no té per davant un camí dur-però-clar-i-recte, sinó un camí efectivament dur i, *a més a més*, situat dins una espessa boira d'incertesa, contradiccions, caos i soroll, amb moments de calma i de tempesta igualment difícils de preveure.

Sempre ha estat així, en realitat. L'independentisme català, com qualsevol altre moviment d'emancipació, sempre ha oscil·lat entre la temptació estètica de convertir-se en una religió privada que proporcioni certeses imaginàries, i el deure cívic de comportar-se com un moviment polític disposat a afrontar incerteses i cavalcar contradiccions. Per això, aquí cobren plena rellevància les conegudes paraules de Max Weber [10]: “La política consisteix en una dura i prolongada perforació a través de resistències tenaces, per a la qual es requereix, alhora, passió i mesura. (...) Només qui està segur de no desfer-se quan, des del seu punt de vista, el món es mostra massa estúpid o massa abjecte per a allò que ell li vol oferir; només qui davant de tot això és capaç de respondre amb un ‘tanmateix’; només algú així constituït té vocació per a la política”.

REFERÈNCIES

- 1 — Centre d'Estudis d'Opinió (2017); *Baròmetre d'Opinió Pública* (2a onada).
- 2 — Font Manté, Àlex; Vila, Natàlia; Martín, Albert (2018); “Així va fer l'Estat la guerra econòmica contra Catalunya”, *Ara.cat* (https://emprenem.ara.cat/creixer/Aixi-guerra-economica-contra-Catalunya_0_2102189779.html). Darrera visita el 27/07/2020.
- 3 — Muñoz, Jordi (2020); *Principi de realitat. Una proposta per a l'endemà del Procés*, L'Avenç (Barcelona), pp. 111-5.
- 4 — *Ibíd.*, pp. 121-5.
- 5 — Per exemple, afirma que a l'arrel de l'extraordinària expansió de la República Romana hom troba “*juntament amb la fortuna, una virtut i una prudència extraordinàries*” (*Discursos sobre la primera dècada de Tito Livio*, Alianza, Madrid, p. 193).
- 6 — Per un bon repàs a la dècada prèvia al procés independentista, vegi's el segon capítol de Guinjoan, Marc; Rodon, Toni; i Sanjaume, Marc (2013); *Catalunya, un pas endavant*, Angle (Barcelona), pp. 31-52.
- 7 — Arendt, Hannah (1972); “On Violence”, a *Crises of the Republic*, Harcourt Brace, & Co (Orlando), p. 140.
- 8 — Liddell Hart, B.H. (1991); *Strategy*, Meridian, (Londres), 1991.

- 9 — Illa, Oriol (2010); *Independentisme català. Entre el símbol i la institució*, Angle (Barcelona), p. 119.
- 10 — Weber, Max (2004); “La política como vocación”, a *El político y el científico*, Alianza (Madrid), pp. 80-180 (a les pp. 179-80).

Lluís Pérez Lozano

Lluís Pérez Lozano és sociòleg i professor de teoria política. És llicenciat en Sociologia per la Universitat de Barcelona, Màster en Ciència Política per la Universitat Pompeu Fabra i Doctor en Ciència Política per la UPF. Actualment és professor associat en aquesta mateixa universitat i és membre del Grup de Recerca en Teoria Política. Les seves àrees d'investigació són les teories de la democràcia, la justícia i el dret de secessió, així com la tradició republicana, els nacionalismes i el pluralisme religiós. Vinculat a Esquerra Republicana de Catalunya, va ser Secretari nacional d'innovació política d'aquesta formació entre els anys 2011 i 2015. Des del juny de 2015 és director acadèmic de la Fundació Josep Irla.